

Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, ΑΠΕ, 25/5/2014

Οι οικογένειες δεν είναι ούτε αγαθά νοικοκυριά, όπου όλα λειτουργούν ρολόι, ούτε σφηκοφωλιές που κρύβουν έναν απηνή πόλεμο τεράτων. Οι οικογένειες γεννούν αγάπη και αισθήματα, αλλά και πλήθος τρόμους και ανασφάλειες, που κάνουν τα μέλη τους άλλοτε να πέφτουν με δάκρυα λύπης ή χαράς το ένα στην αγκαλιά του άλλου και άλλοτε να αποστρέφουν το πρόσωπο από τα πάντα, προσπαθώντας να αποφύγουν τους πραγματικούς ή τους επινοημένους κινδύνους οι οποίοι τους απειλούν. Αυτό είναι το κλίμα μέσα στο οποίο κινούνται τα διηγήματα του Νίκου Κουφάκη στο πρώτο πεζογραφικό του βιβλίο, που έχει τίτλο «Οικογενειακή πορσελάνη» και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Κέδρος.

Εκείνο που κυριαρχεί στις σελίδες του Κουφάκη είναι η μνήμη των παιδικών χρόνων. Πρωταγωνιστικό ρόλο θα αναλάβει εδώ ένα μάλλον εσωστρεφές αγόρι, που θα αρχίσει να μεγαλώνει κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980. Τι ακριβώς μπορεί να απασχολεί ένα τέτοιο παιδί; Μα, τι άλλο από την καθημερινή του συμβίωση με τους γονείς και την αδελφή του; Η αδελφή είναι δύσκολη μαζί του και άκρως επιθετική. Με τους γονείς, πάλι, είναι αλλιώς: μια ελαφρώς καταθλιπτική μάνα, στη μορφή της οποίας εναλλάσσονται το αυστηρό ύφος της παιδαγωγού με τη μητρική τρυφερότητα, κι ένας κατά κανόνα σιωπηλός και ανεκδήλωτος πατέρας, που μοιάζει να κρατάει σοβαρή απόσταση από οτιδήποτε συμβαίνει στον γιο του.

Το παιδί θα παρακολουθήσει με πάσα προσοχή το οικογενειακό του περιβάλλον, αναπτύσσοντας μια μάλλον αμφίθυμη σχέση με τους γονείς. Στην αγκαλιά της μάνας του θα αναζητήσει την επικοινωνία και την προστασία, δοκιμάζοντας να σπάσει το κουκούλι εντός του οποίου η ίδια έχει κλειστεί. Τον πατέρα του θα τον αντιμετωπίσει με περισσότερη ψυχραιμία, καθώς και με ένα είδος λύπησης για τη βαθμιαία παραίτησή του από οποιαδήποτε αξίωση της ζωής.

Ο συγγραφέας σκισάρει με λεπτές γραμμές τούς χαρακτήρες του και έχει την ικανότητα να αποδεσμεύει την εσωτερική τους ένταση χωρίς να πρέπει ως εκ τούτου να καταφύγει σε παρατραβηγμένες καταστάσεις. Το άλλο χάρισμα του Κουφάκη είναι πως βασίζει την ανάπτυξη της παιδικής μνήμης όχι σε μίαν εγκεφαλική αναδρομή, αλλά στη δύναμη των αισθήσεων: το παρελθόν θα έρθει στην επιφάνεια με τις γεύσεις και τα αγγίγματα που σημάδεψαν την είσοδο στον κόσμο, αλλά τίποτε από αυτά δεν πρόκειται να ωραιοποιηθεί.

Στο βιβλίο, ωστόσο, του Κουφάκη υπάρχει και ένα άλλο μνημονικό νήμα: η κατάδυση στο παρελθόν μέσω της μνήμης των άλλων. Κοιτάζοντας οικογενειακές φωτογραφίες, όπως και φωτογραφίες τρίτων, αγνώστων προσώπων, οι πρωταγωνιστές θα δοκιμάσουν να εξοικειωθούν με μια μνήμη που επειδή δεν είναι δική τους απαιτεί με επιτακτικότερο τρόπο τη συμπλήρωση των κενών της. Για να συμπληρωθούν, όμως, τα κενά χρειάζεται να δοθεί έμφαση σε ασύλληπτες με το πρώτο βλέμμα λεπτομέρειες ή να επιστρατευτεί η φαντασία προς κατευθύνσεις για τις οποίες κανένας δεν είναι σε θέση να προσφέρει την οποιαδήποτε διαβεβαίωση. Εκείνο που κάνει τη διαφορά εν προκειμένω είναι το ότι μπορούμε να ανακαλύψουμε τη φωνή των πραγμάτων χωρίς να έχουμε μίαν εκ των προτέρων ιδέα ή γνώση γι' αυτά. Ο Κουφάκης θα ξετυλίξει και ορισμένες ιστορίες πέραν των ποικίλων μνημονικών ανακλήσεων των ηρώων, βάζοντάς τους να μοιραστούν όνειρα αμέριστης αγάπης ή βαθιάς απογοήτευσης, δίχως αίφνης να λείψουν, για άλλη μια φορά, τα ταξίδια στη μαγεία των παιδικών χρόνων, που θα αναδείξουν τώρα και ένα καθαρώς ερωτικό στοιχείο.

Το μήνυμα που θα στείλει ο Κουφάκης είναι πως η μνήμη αποτελεί ενίοτε ισχυρότερο μέγεθος από την πραγματικότητα την οποία ανακαλεί: θυμόμαστε περισσότερα από εκείνα τα οποία έχουμε ζήσει κι αυτό θα μας βοηθήσει είτε να ζήσουμε καλύτερα στο μέλλον είτε να αναλογιστούμε σε μεγαλύτερο βάθος τους παράγοντες οι οποίοι διαμόρφωσαν από πολύ νωρίς την ταυτότητά μας.